

VANKILAKIRJASTOTYÖTÄ HÄMEENLINNASSA 1970-luvulta tähän päivään

Kaikkien kirjasto – Lahden AKE 5.5.2022

Tuija Vahtero
johtava kirjastonhoitaja
Hämeenlinnan kaupunginkirjasto

HIEMAN HISTORIAA

- Vankeuslaki 11 luku 4 §: ”Vankilassa on oltava kirjasto tai vangeille tulee järjestää mahdollisuus käyttää yleisiä kirjastopalveluja. Vankilan kirjaston on toimittava yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa ja sen toiminnan tulee vastata yleisten kirjastojen toimintaperiaatteita”.
- Kirjastoautolla hoidettu vankiloiden kirjastopalvelua 1970-luvulta alkaen
 - pysäkki muurien sisällä kerran viikossa
- Suljettuun vankilaan oma kirjasto v. 2012
 - yhteistyössä Hämeenlinnan kaupunginkirjaston kanssa
 - PrettyLib -järjestelmä käyttöön
 - kirjastoa hoiti kirjastovanki
 - kaupunginkirjastosta apua kokoelmatyöhön

Kuvat: Kimmo Hinkkanen

KIRJASTOAUTO KÄY AVOVANKILOISSA

- Vanajan kahteen avovankilaan kirjastopalvelut viedään kirjastoautolla
- pysäkit joka toinen viikko
- asiakaskunta kansainvälistä
- asiakkailta Vanamo-kirjastojen kirjastokortti - ”normaali” asiakkuus
- käytössä myös ”vankilakortti”, jolla voi lainata vain kirjoja
- avovangit asioivat myös pääkirjastossa ja Janakkalan kirjastossa
- miesten vankilassa Ojoisilla lainataan erityisesti tietokirjallisuutta ja dekkareita
- naisten vankila Yläneellä erittäin vilkas; lainaus monipuolisempaa
- elokuvat ja musiikki suosittuja molemmissa

HÄMEENLINNAN UUDEN NAISVANKILAN KIRJASTON SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Syksy 2018: kutsu suunnitteluuyhteistyöhön

- tutustumisretki Turkuun: Hirvensalon yleinen kirjasto ja Käyrän avovankilan kirjasto

Syksy 2019:

- arkkitehtipalaverissa tila- ja kalustesuunnittelu kirjastoammatillisesta näkökulmasta
- Lahden AKE:n, vankilan ja kaupunginkirjaston palaveri yhteistyömahdollisuuksista (AKE:n ja yleisen kirjaston roolit)

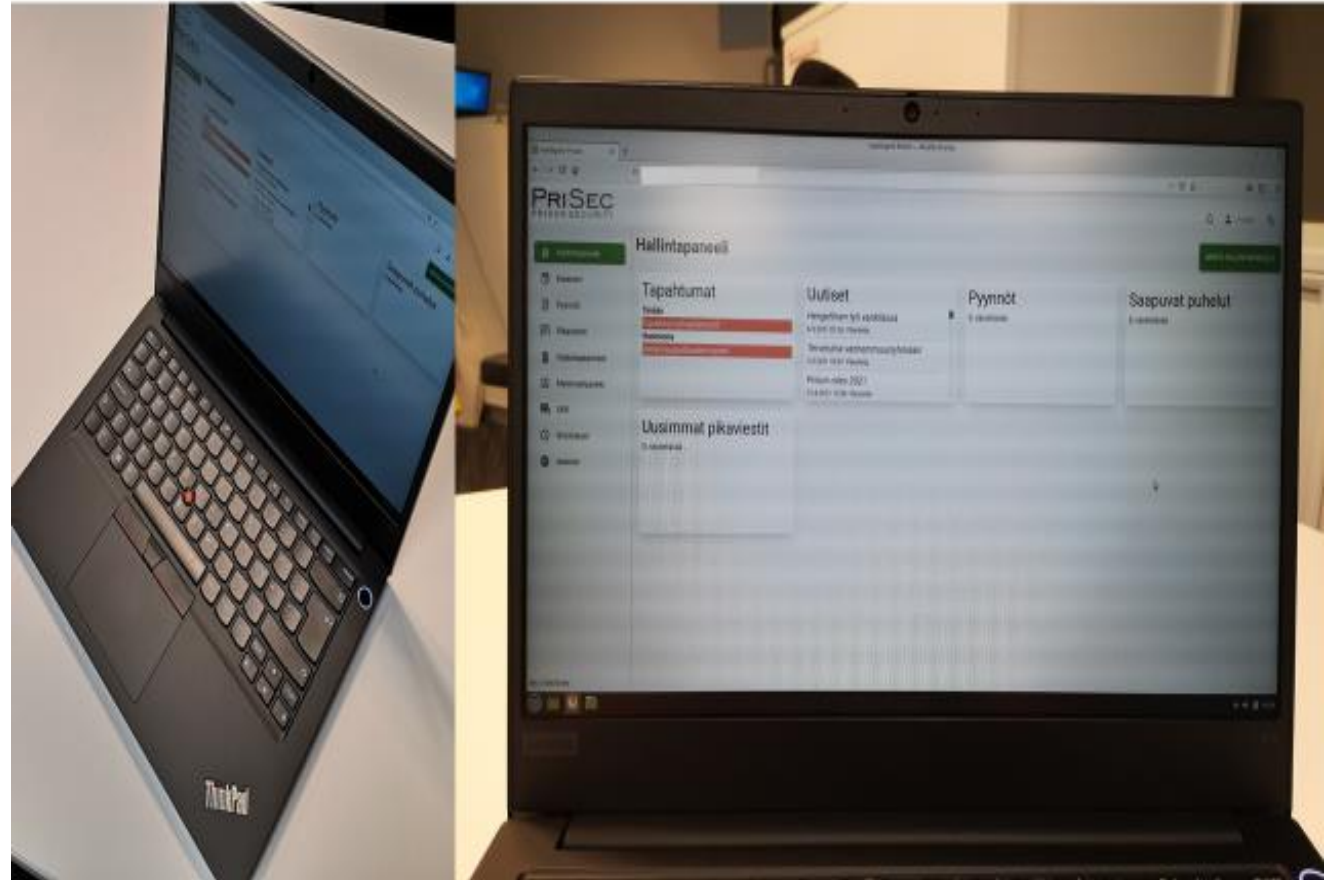
Kevät 2020: AKE:n hankeavustus:

“Tuetaan ostopalveluna Hämeenlinnan naisvankilan uuden kirjaston suunnittelua ja kehittämistä. Suunnittelu- ja konsultointipalveluun sisältyy naisvankilan kirjaston palvelukonseptin ja toiminta-ympäristön, kalustuksen ja laitteiden suunnittelu.” Hankkeelle jatkoa vuodelle 2021 (korona, vankilan käyttöönoton viivästyminen)

MIKÄ ON DIGIVANKILA?

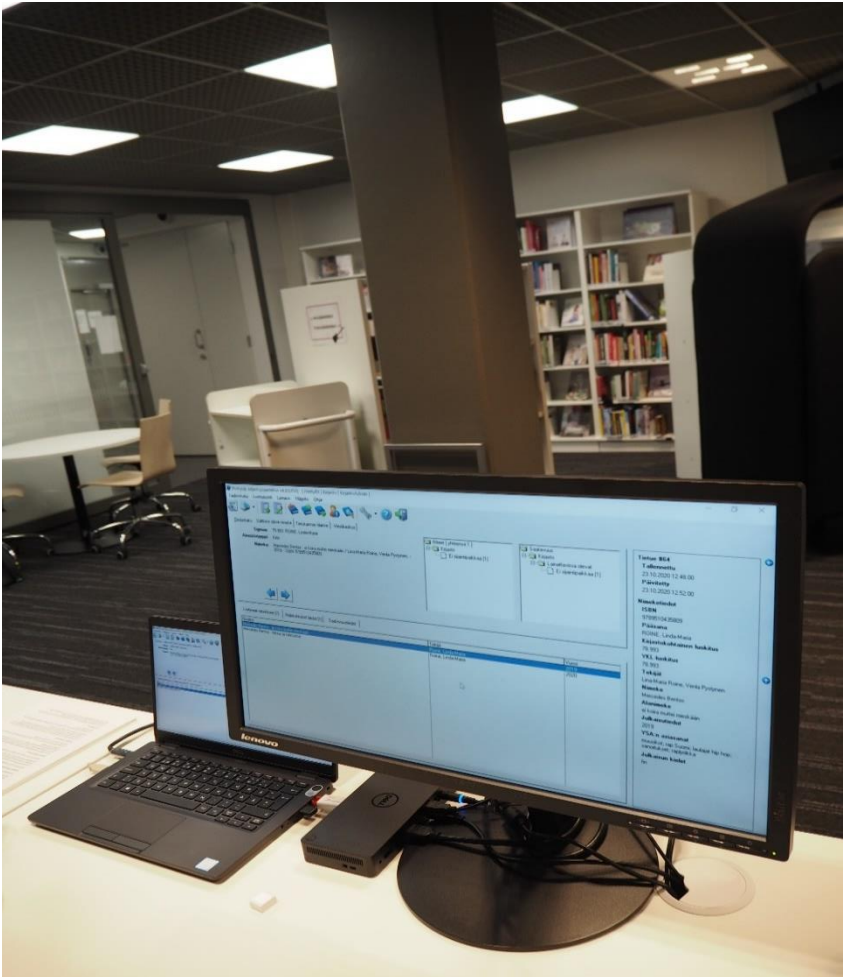
- vangeilla käytössä sellipäätte
 - rajattu nettiyhteys asioiden hoitoon, opiskeluun Moodlen kautta, yhteydenpitoon viestein ja videopuheluihin henkilökunnan, viranomaisten ja läheisten kanssa
 - mahdollisuus ääni- ja e-kirjojen kuunteluun tai lukemiseen
 - vankisähköpostijärjestelmä pilotointivaiheessa
- Suomen ensimmäinen
 - naisvankila
 - n. 100 vankipaikkaa, täynnä
 - käyttöön 1.11.2020

E-AINEISTOT SELLIPÄÄTTEILLÄ

- Celian äänikirjat
 - asiakkuus perustetaan vankilakirjaston ja kaupunginkirjaston yhteistyönä
- Kriminologisen kirjaston e-aineistot
 - vanki pyytää itse käyttäjätunnuksen ja salasanan
- Ellibsin e- ja äänikirjapalvelu
 - sallittujen nettiosoitteiden listalla muutama kunnan/kaupunginkirjaston sivu (käytettävissä, jos on kortti ao. kirjastoon)
 - Kriminologisen kirjaston Ellibs-aineistot kaikkien käytössä
- Materiaalipankissa e-aineistoina esim. hyvinvointiin ja arjen taitoihin liittyviä oppaita
- White-listalla joitakin äänite- ja videomateriaaleja

KALUSTUS, LAITTEISTO JA KIRJASTOJÄRJESTELMÄ

- kalustuksessa aluksi ”perinteisiä” ongelmia
 - väriä kalusteita, puuttuvia osia ym.
- Axiellin PrettyLib-kirjastojärjestelmä ainoa vaihtoehto (ei yhteydessä verkkoon)
 - siksi ei käytettävissä sellipäätteen kautta
- keskusyksikkö, läppäri ja näyttö, viivakoodinlukija, kuittikirjoitin
- tulostin tarroja, tilastoja yms. varten
 - tarrat tulostetaan luetteloinnin yhteydessä (Axiell PrettyLib –tarrat)

HENKILÖKUNTA

- yhden ohjaajan työpanos varattu kirjastolle
 - vuoden 2021 alusta perehdytys kirjastotyön periaatteisiin, kirjastojärjestelmän käyttöön, luettelointiin, aineiston käyttökuntoon laittamiseen ja järjestämiseen ym.
 - ohjaaja suorittaa oppisopimuksella tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkintoa (VAO)
 - hoitaa kaikki kirjaston toimintaan liittyvät työt
 - tuki kaupunginkirjastolta
- vankityöntekijä 3 tuntia päivässä
 - tarroitus, leimaus, ”täplitys”, hyllytys, avustavat työt

KOKOELMATYÖSTÄ 1/2

TILANNE JOULUKUUSSA 2020:

- vanhaa aineistoa ja kaupunginkirjaston poistoja n. 1100 nidettä, uutta tilattu n. 200 nidettä
- puolet luetteloitu, järjestetty luokittain aakkosiin ja hyllytetty valmiisiin hyllyihin
- luetteloinnissa apuna Vanamokirjastojen tietokanta ja finna.fi –sivusto
- luettelointi minimitietoja laajemmin

TILANNE 04/2022:

- kirja-aineistoa n. 2000 nidettä, joista
 - 600 vuosilta 2019-2022
 - 400 vuosilta 2015-2018
 - 850 vuosilta 2000-2014
 - 150 tätä vanhempaa

KOKOELMATYÖSTÄ 2/2

MUU AINEISTO

- sarjakuvat, lasten kuvakirjat, kitarat, palapelit
- selkokirjojen tarvetta mietitään
- lehtitilaukset v. 2022 alusta vankien toiveiden pohjalta:
 - Me Naiset, Sportti, Suuri Käsityö, Hyvä terveys
- elokuvia ja musiikkia kysellään, mutta ei hankita
 - dvd ja cd poistuvia formaatteja
 - lainausoikeudelliset elokuvat kalliita
 - selleissä dvd-soittimet; elokuvia ja musiikkia vangeille siviilistä ja lahjoituksina, kiertävät osastoilla
- Monikielisen kirjaston tarjonta
 - tilauksia tehty alusta alkaen: romania, arabia, somalia, vietnam, kiina
- muun kielisiä myös kaupunginkirjaston kokoelmista vankilan kortilla

TAVOITE

- 3000 niteen uudistuva kokoelma kauno- ja tietokirjallisuutta v. 2024 mennessä
- sisällöllisesti huomioitava mm. nais erityisyys, ikärakenne, kulttuurinen ja etninen tausta, luki- ja keskittymisvaikeudet, vankien suuri vaihtuvuus

HANKINTATAVAT

- Kirjavälitys, kirjakaupat, kaupunginkirjaston poistot, lahjoitukset

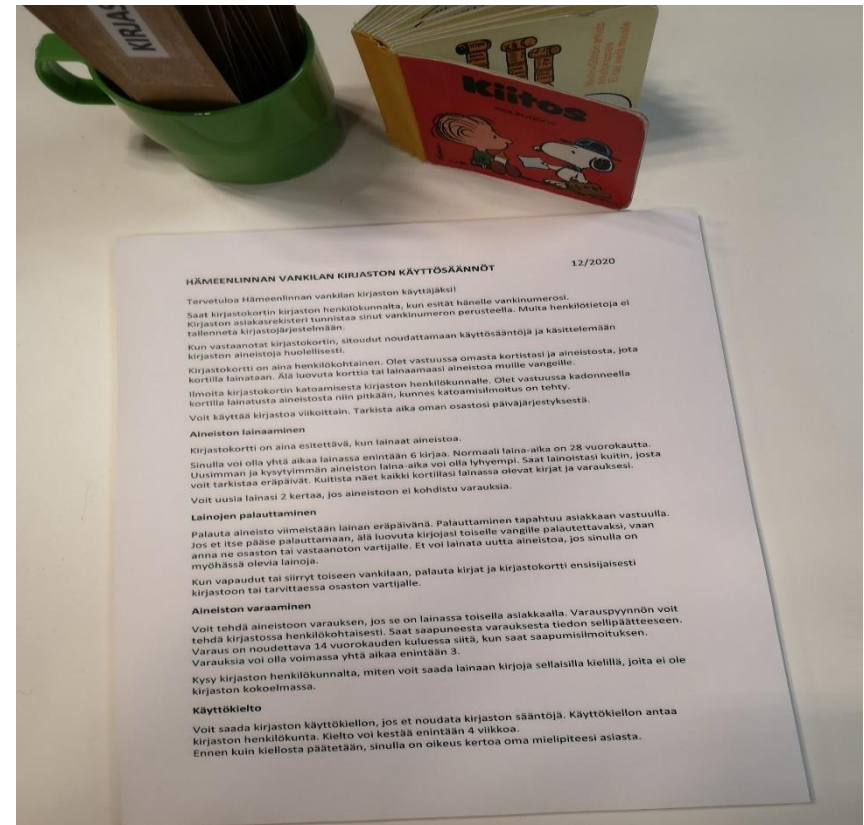

ASIAKKAANA KIRJASTOSSA

- asiakas rekisteröity tähän asti vankinumerolla, jatkossa nimellä
- kirjastokortit tekeillä; vangit saaneet ID-numerot

Käyttö säännöt:

- enintään 6 lainaa kerrallaan
- laina-aika 28 vrk tai lyhyempi
- uusintamahdollisuus 2 kertaa, jos ei varauksia
- ei uusia lainoja, jos vanhat eräntyneet
- varausmahdollisuus, tieto saapumisesta sellipäätteelle
- käyttökielto enintään 4 viikkoa

TILASTOTIETOA 1.1.21 – 30.4.22

- **asiakkaita lähes 250**, eli suuri vaihtuvuus
 - yksi kirjastokäynti viikossa
- **lainoja 5133**, eli yli 300/kk
- **eniten lainatut luokat:**
 - 84 (kaunokirjallisuus)
 - 99 (elämäkerrat), myös 78 (muusikoiden elämäkerrat)
 - 14 (psykologia), 15 (rajatieto)
 - 59 (lääketiede, terveydenhoito)
 - 65 (käsityö)
- **lainatuimpia tietokirjanimekkeitä:**
 - Huumeasema Zoo / Christiane F.
 - Late : Suomen pelätyimmän rikollisen tarina
 - JonSukat : villasukkarakkautta
 - Sörkka : kuritushuoneen päiväkirja
 - Murra tunnelukkosi : työstä tunteet, toimi toisin
 - Vankina Venäjällä : suomalaisen huumehuriin uskomaton tarina
 - Pako päihdehelvetistä : huostaanotetun lapsen raju selviytymistarina
 - Horoskooppimerkkien voima : tähtimerkit elämässä ja ihmissuhteissa
 - Selliläppää vankilasta

- **lainatuinta kaunokirjallisuutta:**
 - Nora Roberts : Ensimmäinen vuosi ja Toinen koitos (Valitun aikakirjat) - scifiä
 - Lars Kepler : Peilimies - jännitystä
 - Kalle Puonti : Manni – huume poliisisarja Helsingistä
 - P.C. Cast : Merkitty (Yön talo;1) – kauhua ja fantasiaa
 - Lucinda Riley: Seitsemän sisarta – romantiikka ja historiaa
- 100:en lainatuimman joukossa vain 23 kaunokirjallista teosta
- hankinnassa painotetaan tietokirjallisuutta
- jännäreistä suosituimpien kirjailijoiden uutuudet, muita toiveiden mukaan
- fantasian suosio kasvanut
- sarja- ja jatkokirjoista uudet osat

OHEISTOIMINNOT

- syksyllä 2020 kysely vangeille eriaiheisista oheistoiminnoista
 - musiikkiaiheiset suosituimpia
 - kirjallisuusaiheisista omaelämäkerrallinen kirjoittaminen ja räppityöpaja
- helmikuussa 2021 tarjottiin oheistoiminnoiksi opon kautta Lukuhaastetta ja Luokitusbongausta
 - jäi idean asteelle koronan vuoksi, mutta materiaalit valmiina
- avajaiset koronan vuoksi vasta 16.11.21
 - Monikulttuurinen musiikkimatka maailman ympäri + kakkukahvit
 - Musiikkivinkkauksessa kuunneltiin musiikkia maailman eri kolkilta. Selainpohjainen Onnenpyörä ratkaisi, mihin maahan siirryttiin.
- Oheistoiminta käyntiin ensi syksynä yhteistyössä kaupunginkirjaston kanssa

Hyvän vankilakirjaston avaimia:

- vankilan johto ja muu henkilökunta tukee ja arvostaa
- yleisen kirjaston ja vankilan yhteistyö toimii
- kirjastolla on riittävästi resursseja
 - tiloihin, kalustukseen ja laitteistoon
 - aineistoon
- kirjastolle on osoitettu motivoitunut vastuhenkilö
 - riittävästi työaikaa
 - ainakin perustiedot kirjastotyöstä
- myös vankityöntekijä on motivoitunut
- toiminta noudattaa yleisten kirjastojen käytänteitä
 - käytösäännöt
- ymmärretään, että kirjasto ei ole koskaan ”valmis”
 - riittävä vuosibudjetti, joka mahdollistaa suunnitelmallisen kokoelmatyön
- vangit pääsevät kirjastoon säännöllisesti, vähintään kerran viikossa
- pohjana valtakunnallinen toimintamalli
 - lausuntokierroksella valtionhallinnossa

KIITOS!

